

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Hannele Taavila, poliisiosasto
Matti Pitkäniitty, rajaosasto

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta (HE 134/2021 vp.)

Vastinekuuleminen 7.9.2022

Hallintovaliokunta on toimittanut sisäministeriölle asiantuntijakuulemisissa saadut lausunnot ja pyytänyt ministeriöltä vastinetta niiden johdosta. Sisäministeriö toteaa lausuntojen johdosta seuraavaa:

Yleistä

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/818 kehyksen vahvistamisesta poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä sekä turvapaikka- ja muuttoliikeasioita koskevien EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuudelle ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/817, kehyksen vahvistamisesta rajoja ja viisumipolitiikkaa koskevien EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuudelle (jäljempänä yhteentoimivuusasetukset) tulivat voimaan 9.6.2019. EU-asetukset ovat suoraan sovellettavaa oikeutta.

Yhteentoimivuusasetusten 20 artikla edellyttää, että jos jäsenvaltio haluaa soveltaa artiklaa, sen tulee antaa tästä kansallista lainsäädäntöä. Artiklassa poliisiviranomaiselle annetaan mahdollisuus päästä perustettavaan henkilöllisyysvarantoon (CIR) henkilön tunnistamista varten, kun on kyse laittoman maahanmuuton estämisen ja torjumisen edistämisestä tai korkean turvallisuustason edistämisestä unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella, mukaan lukien yleisen järjestyksen ylläpitäminen ja turvallisuuden takaaminen jäsenvaltioiden alueella. Asetuksissa poliisiviranomaisella tarkoitetaan kaikkia viranomaisia, joiden toimivalta kattaa rikosten ennalta estämisen, paljastamisen tai tutkimisen. Jäsenvaltioiden on nimettävä toimivaltaiset poliisiviranomaiset ja vahvistettava henkilöllisyyden selvittämisen menettelyt, edellytykset ja kriteerit.

Esitys valmisteltiin työryhmässä, jossa olivat edustettuina ne hallinnonalat, joita esitys käytännössä tulee koskemaan. Lisäksi työryhmä kuuli tietosuojavaltuutetun toimiston edustajaa. Työryhmä päätyi ehdottamaan sitä, että Suomi ottaisi käyttöön mahdollisuuden soveltaa asetusten 20 artiklaa.

Useassa lausunnossa tuotiin esille, että esitys on hyvin valmisteltu eikä siihen ole lisättävää. Oikeusministeriö ja tietosuojavaltuutetun toimisto toivat vielä erikseen esille, että heidän valmistelussa esittämänsä kommentit on huomioitu nyt käsittelyssä olevassa esityksessä eikä heillä ole enää lisähuomioita.

Kukaan lausunnonantajista ei kritisoinut valittua lähestymistapaa eli että Suomi käyttäisi asetusten antamaa liikkumavaraa ja ottaisi käyttöön asetusten artiklassa 20 annetun mahdollisuuden.

Soveltamisala

Lausunnonantajista suojelupoliisi on ainoa, joka ehdotti muutosta esitettyihin pykäläteksteihin. Se toi esille, että lakiehdotuksessa on pitäyditty tarkasti EU-asetuksessa erikseen mainituissa tavoitteissa. Kansallinen soveltamisala olisi siten rajoitetumpi kuin yhteentoimivuusasetukset mahdollistaisivat. Suojelupoliisi toteaa, että soveltamisen ulkopuolelle jätettäisiin poliisin ja Rajavartiolaitoksen mahdollisuus tehdä kysely yhteiseen henkilöllisyystietovarantoon, kun tarkoituksena olisi korkean turvallisuustason edistäminen unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella.

Suojelupoliisi esitti jo lakiluonnosta koskevassa lausunnossaan 3 §:n soveltamisalan laajentamista siten, että poliisi ja Rajavartiolaitos voisivat käyttää yhteistä henkilöllisyystietovarantoa henkilön tunnistamiseksi, kun se on tarpeen sellaisten toimintojen tai hankkeiden estämiseksi, jotka voivat uhata valtakunnan ulkoista tai sisäistä turvallisuutta.

Suojelupoliisin käsityksen mukaan yhteisen henkilöllisyystietovarannon käytön mahdollistaminen henkilön tunnistamiseksi laittoman maahantulon estämistä ja torjumista koskevan tehtävän sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevan tehtävän suorittamiseksi ei kata kaikkia poliisitehtäviä, joissa henkilö tulisi voida luotettavasti tunnistaa. Kyseeseen voi esimerkiksi tulla tilanne, jossa laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi on tarpeen tunnistaa henkilö, joka saattaa muodostaa uhan valtion sisäiselle turvallisuudelle. Asiassa ei välttämättä ole syytä epäillä laitonta maahanmuuttoa, eikä tehtävä välttämättä liity yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen. Suojelupoliisi katsoo, että säännöksen soveltamisalaa olisi tämän vuoksi syytä laajentaa.

Suojelupoliisin edustaja ei tuonut asiaa esille työryhmässä mutta se nosti asian esille sisäministeriölle antamassaan lausunnossa hallituksen esitysluonnoksesta. Esitystä harkittiin mutta päädyttiin siihen, ettei esitettyä muutosta hyväksytä. Lakiehdotuksessa on pitäyditty tarkasti yhteentoimivuusasetuksissa mainituissa tavoitteissa. Kyse on henkilötietojen, ml. biometrinen tietojen käyttämisestä, joten asetuksia on pyritty tulkitsemaan rajoittavasti

siltä osin, kun jäsenvaltiolle on annettu mahdollisuus säätää asiasta kansallisesti. On jossain määrin epäselvää, millainen olisi se käytännön tilanne, jossa poliisi tai Rajavartiolaitos tarvitsisivat pääsyn CIR:iin suojelupoliisin esittämän "sellaisten toimintojen tai hankkeiden estämiseksi, jotka voivat uhata valtakunnan ulkoista tai sisäistä turvallisuutta" ja jossa ei olisi kysymys laittoman maahantulon estämisestä ja torjumista koskevasta tehtävästä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevasta tehtävästä. On huomattava, että kysely CIR:iin voidaan tehdä vain viimeisenä keinona, jos henkilön henkilöllisyyttä ei muuten saada selville ja kysely tulee tehdä henkilön läsnä ollessa. Lisäksi Poliisihallitus, keskusrikospoliisi ja Rajavartiolaitos eivät ole esittäneet tarvetta vastaavalle muutokselle.

Biometrisistä tiedoista

Eduskunnan hallintovaliokunta pyysi lisäselvitystä sekä sisäministeriöltä että keskusrikospoliisilta liittyen erityisesti biometristen tunnisteiden käyttöön Schengenin tietojärjestelmässä (SIS).

SIS on yksi kuudesta tietojärjestelmästä, jotka kuuluvat yhteentoimivuuasetusten piiriin. SIS on kuitenkin ainoa näistä tietojärjestelmistä, jonka tietoja ei mene CIR:iin. Siten SIS:ssä olevilla biometrisillä tunnisteilla ei tämän lakiesityksen osalta ole merkitystä. Sen sijaan laajemmassa EU-tason tietojärjestelmien yhteentoimivuudessa SIS:ssä olevilla biometrisillä tunnisteilla on merkitystä. Tämä käy hyvin esille keskusrikospoliisin lisäselvityksestä.

Kustannukset

EU-tason tietojärjestelmien yhteentoimivuuden aikaansaaminen edellyttää merkittäviä resurssilisäyksiä myös kansallisella tasolla. Usea lausunnonantaja nostikin esille kustannukset, joita aiheutuu paitsi yhteentoimivuuasetusten täytäntöönpanosta myös yhteentoimivuuuskokonaisuuteen kuuluvien tietojärjestelmien kehittämisestä sekä uusien tietojärjestelmien rakentamisesta.